

מודה במקצת

הלכות מודה במקצת שייכות לשני תחומים מרכזיים בהלכה: דיני טוען ונטען, ודיני שבתות. בדיוני להלן אתיחס בעיקר למקומה של השבועה במסגרת היחסים הממוניים שבין טוען ונטען.

ראשית יש לדון במקומה של השבועה בדיני הממונות. התורה הכניסה כאן בשקולי ההכרעה בין המתדיינים, כלי שאינו מתחום דיני הממונות, ויש לעין בשמוש הזה, היחס של האדם כלפי אלקיו שונה לחלוטין מהיחס של האדם כלפי חברו. יתכן ואדרבה עצם החיוב להישבע יגרום לעוותים בהכרעה הממונית. יתכן שהנתבע יסרב להשבע אע"פ שידוע שהצדק עמו משום חומר השבועה, ולעומת זאת יתכן שאדם יהיה מוכן להישבע בקלות ולעזות את הדין משום שהשבועה איננה מרתיעה אותו כלל, (אם נפסוק שלולא השבועה התובע יטול את הממון) אע"כ התורה הכירה בהשפעתם המרובה של החיובים הדתיים כלפי האדם, ובעליונותם על פני החיובים הממוניים, כתוצאה מכך חיובה אותו התורה להשבע כדי לחזק את טענתו. כל אמצעי שבכווחו להרתיע את האדם ולאמת את טענתו כשר, ואפילו אינו מהתחום הממוני.* אך מעבר לשמוש בשבועה כגורם מסייע בברור האמת, עדין יש לשאול על כל עצם דין מודה במקצת. שהרי לכאורה חיוב השבועה נראה סותר את דיני הממונות הרגילים, לפיהם אדם שתובע ממון מחבירו וחבירו כופר בממון עליו להביא ראיה כדי להוציא ממנו את הממון. לפי כללים אלה היה על המודה-במקצת להתחייב ע"פ הודאתו במקצת שהודה, ולהפטר מכל חיוב כלפי שאר הממון שכפר בו. ואכן התוס' בב"מ ג. ד"ה "מפני מה אמרה תורה" ניסו למצוא סיבה הגיונית מדוע מודה במקצת חייב שבועה בניגוד לכופר בכל, ולאחר המשא ומתן התוס' הגיעו למסקנה שחיוב שבועת מודה במקצת נובע מגזירת הכתוב: "משמע דגזירת הכתוב הוא דדוקא מודה במקצת הטענה חיב ולא כופר הכל... וכן כותב גם ר' שמשון רפאל הירש בפירושו לתורה שמות כב פסוק ח "במודה במקצת אין כל ראיה לכאורה נגד אישיות הנתבע ביחס לאותו חלק של התביעה שהוא כופר בו ומוכן להישבע". ואולם הראשונים האחרים (תוס' בב"מ ד. ד"ה הצד השוה, תוס' כתובות יח. ד"ה מפני מה אמרה תורה, רש"י ב"ק קנ. ד"ה כדרכה דאמר רבה) משמע שאם למדו שיש סיבה הגיונית לחיוב השבועה המודה במקצת. וכן משמע גם מפשט הגמ' בדברי רבה: "מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבעל חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח, והאי בכליה בעי דנכפריה והאי דלא כפריה משום שאין אדם מעיז פניו, והאי בכליה בעי דלדיה ליה והאי דלא אודי ליה אשתמוטי הוא דקא משתמט מיניה, סבר עד דהוה ליה זוזא ופרענא ליה, ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלדיה ליה בכליה". משמע שרבה למד שיש סיבה לחיוב את הנתבע שבועת מודה במקצת.

* ברור שכשהתורה השתמשה בכלי השבועה היא הניחה את המצב הקיים והטילה עליו חיובים, ברור שמצב של עדיפות החוקים הדתיים כלפי האדם הוא מצב של בדיעבד, התורה רוצה ושואפת למצב שהיחס כלפי החיובים "הדתיים" והחיובים "החברתיים" יהיה אחיד. שאיפת התורה היא שהאדם ירגיש שבמקום שהוא חוטא לחבירו, הוא חוטא לאלקיו. כל המצוות וכל החוקים - גם אלה שביחסים בין אדם לחבירו - מקורם ותוקפם נובע מהצווי האלקי בלבד.

נראה שאפשר לומר כמה דרכים בהסבר חיוב שבועת מב"מ.

א - חיוב ממון אכן לא שייך כלל במקום שהאדם מודה במקצת, אלא שהודאת הנתבע במקצת גרמה לכך שיתעורר חשד כלפיו שהוא חייב לתובע את כל דמי התביעה "אשתמוטי" הוא דקא משתמיט". חיוב השבועה בא לגרום לאדם שקים חשד כלפיו, ואין ראייה המאפשרת להוציא ממנו ממון, להודות כתוצאה מאמצעי לחץ פסיכולוגי-דתי, (באנלוגיה למציאות שלנו זוהי הפעלת לחץ על חשד כדי שידה).

ברור לפי זה מדוע חייבה התורה דווקא את הנתבע בשבועה. כי אין כאן חיוב ממוני ממשי על הנתבע, אלא חשד בלבד, שעליו להתירו ע"י השבועה. אולם לא יתכן שהתובע ישבע ויטול, כי שבועתו לא תועיל להוציא ממון מהנתבע, אלא יש להטילה על מי שקיים עליו חשד כדי שאולם הוא יחזור בו מכפירתו ע"י כך, ויחייב בתשלום.

לפי הנחה זו יש לדון מדוע לא נחייב שבועה את הנתבע במקום שהוא כופר בכל. אמנם בכופר בכל טענת התובע וטענת הנתבע שוות בערכן, אולם החשד שקר קים וכדי להסיר את החשד יש להשביע את הנתבע.

כדי לתרץ שאלה זו יש לברר את הסיבה להלכה האומרת שאם הנתבע מסרב להשבע, גובים ממנו בע"כ את דמי התביעה (רמב"ם הלכות טוען ונטען פ"א ה"ד). כאן אפשר להניח שתי אפשרויות.

א) עצם הסירוב להישבע מחשיד את הנתבע יותר, וגורם לנו לחיבו ממון.

ב) בי"ד צירפו לחיוב השבועה חיוב ממון במקרה והנתבע יסרב להישבע כדי לתת תוקף לחיוב השבועה.

יתכן וחיוב הממון הנובע מאי הרצון להשבע, שייך רק במודה במקצת ולא בכופר הכל, מסקנה זו נובעת מהעובדה שיש לחלק בין סוג החשד שמתעורר במודה במקצת לבין זה שמתעורר בכופר בכל. במודה במקצת החשד נובע מעצם ההודאה "אשתמוטי". ואילו בכופר בכל החשד נובע מהעובדה שיש סתירה בטענותיהם של בעלי הדינין, אי לכך במקום שהחשד קים מלכתחילה כלפי צד אחד - הנתבע המודה במקצת, חיבו חכמים את הנתבע לשלם; אם בגלל שעורר על עצמו חשד נוסף של סרוב השבועה, או שחכמים איפשרו לעצמם להטיל חיוב ממון עליו בצד חיוב השבועה. אבל אם החשד מתחלק בשווה בין שני בעלי הדינין לא ראו חכמים יכולת לחיבו ממון על סמך העובדה שהוא מסרב להישבע. ומאחר שלא ניתן לחיבו ממון אם הוא יסרב להשבע, ממילא אין כבר טעם להטיל עליו חיוב שבועה מלכתחילה. יתכן ואי חיוב השבועה בכופר הכל נובע מכך שבי"ד כלל לא התחשבו בטענתו של התובע במקום שהנתבע כופר בכל. בי"ד מתחילים להתיחס לטענת התובע רק במקום שיש סבירות שיש בטענה ממש, דבר זה קורה או כתוצאה מהודאת התובע במקצת (אשתמוטי), או כשיש חזק לטענה ע"י עד אחד. במקומות אלה בי"ד מעוררים חשד כלפי הנתבע ומשביעים אותו. אך במקום שאין לתובע שום כח מעבר לתביעה עצמה אין בי"ד מתייחסים לטענתו ולא מחיבים את הנתבע שבועה.

ב - יתכן לומר שחיוב שבועת מודה במקצת בא כדי לפצות את התובע במקום שלא קבלנו את תביעתו, אבל מאידך תביעתו גם לא הוכחה כבלתי נכונה. התורה אמרה שבמקום שא"א לחיב את הנתבע בתשלום בגלל חוסר ראיות, וכתוצאה מכך אנו משאירים את הממון אצל הנתבע חיבים יחד עם זאת לפצות את התובע על ההחלטה שלא להיענות לתביעתו, כך שפסיקת הדין ע"י בי"ד מכילה שני מרכיבים חיוב הממון על המקצת שלגביו היתה הודאה, וחיוב שבועה על יתר התביעה.

חיוב השבועה חל אך ורק במקום שיש מקום לפצות את התובע (מקום שהתביעה לא הוכחה כבלתי נכונה), לעומת כופר הכל שם שוב נצטרך לומר כפי שכבר אמרנו בהסבר הקודם שאין בי"ד מתייחסים כלל לתביעת התובע.

אפשר לומר שהפיצוי לטענת התובע בא גם ברמה גבוהה יותר, אפילו אם נאמר שאין אנו מתייחסים כלל לטענת התובע כלפי המקצת שהנתבע כפר בו, עדיין יש מקום לפצות את התובע על חוסר ההתייחסות לטענתו. השבועה באה להוכיח לתובע את ההצדקה לחוסר ההתייחסות לטענתו. גם כאן אין להטיל את השבועה על הכופר בכל משום שהחיוב לפצות את התובע חל במקום שתביעת התובע היתה אחת ואנו מתייחסים רק לחלקה. בכל אופן ההבדל בחובת השבועה בין שתי הרמות הוא ברור: (א) ברמה הראשונה - חיוב השבועה הוא תשלום של הנתבע לתובע. במקום שתביעתו לא התמלאה, אך גם לא הוכחה כבלתי נכונה.

(ב) ברמה השנייה - הפיצוי בא כדי להוכיח לתובע את צדקת החלטת בי"ד.

הסיבה לחיוב התשלום במקרה והנתבע מסרב להישבע, נובעת שוב מהעובדה שחכמים חזקו את השבועה בחובת תשלום, כדי לתת תוקף לחובת הפצוי כלפי התובע. ג. יתכן לומר שחיוב שבועת מודה במקצת נובע מרצון בית-דין לברר את התביעה עד תומה. בי"ד רואים לעצמם חובה לברר את התביעה על כל סעיפיה ולא לעזבה בלא ברור מחלט. ברור התביעה נעשה באמצעות חיוב הנתבע בשבועה. גם כאן קשה השאלה שאם אין חשד על הנתבע כיצד אנו מחיבים אותו ממון אם הוא מסרב להישבע, וגם כאן ישנן שתי אפשרויות לתשובה. א. אי הנכונות להישבע מחשידה את הנתבע עוד יותר. ב. בי"ד חזקו את חיוב השבועה בחיוב ממון.

לפי הסבר זה ברור מדוע שבועה זו לא שיכת בכל מקום שיש כפירה בכל, כפי שכבר אמרנו יתכן ובי"ד כלל לא מתייחסים לטענת התובע במקום ואין הוא מביא חזק מסוים לטענתו, במקום והנתבע כופר בכל טענת התובע נשאר ללא חזק מינימלי, ואין שוב מקום לבי"ד להתערב ולחיוב את הנתבע שבועה.

ד - רש"י כתב בב"ק קז. ד"ה כדרבה אמר רבה "אין אדם מעיז פניו בפני זה שעושה לו טובה הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה דאי לאו קושטא בהדיה לא הוי מצי למכפר ביה, והיכא דמורה מקצת בכוליה בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז, אבל בפקדון דאין כאן טובה, מעיז ומעיז הלכך אפילו כפר בכוליה רמיא רחמנא שבועה עליה".

מפורש ברש"י שהוא למד שחיוב שבועה שייך גם בכופר הכל, אבל במקום שיש העזה יש חזקה של "אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח" שפוטרת משבועה. יוצא שרש"י למד שחיוב השבוע נובע מעצם הכפירה בתביעת התובע. רש"י למד שבכוחה של התביעה לעורר חשד על הנתבע, יתכן והחשד נובע מהעובדה שלתובע יש חזקה של "אין אדם תובע אא"כ יש לו". חזקה זו מבוססת על ההנחה ההגיונית שאדם לא יתבע תביעה סתם מחבירו אא"כ יש בה ממש, שהרי בתביעה סתמית הנתבע יכפור ויפטור. כתוצאה מחזקה זו מחיבים את הנתבע בשבועה, בכל מקום שאין הוא צריך להעיד כדי לכפור בתביעת התובע. לעומת זאת אומר רש"י שבמקום שהנתבע צריך להעיד בפני בע"ח אנו מעדיפים את טענת הנתבע ופוטרים אותו משבועה. הסיבה לכך יכולה להיות מציאותית - רש"י טען שבכוח בין בעלי-הדינין יותר מסתבר לומר שאדם יתבע את חבירו בשקר, מאשר לומר שהנתבע יכפור בחובו בפני בע"ח. הסיבה יכולה להיות גם דינית - במקום שהנתבע כופר בתביעת התובע, מתערערת כל החזקה שנתנה נאמנות לתובע, משום שהיא היתה מבוססת על הנחה שהתביעה

היא תביעת אמת, והנתבע לא יכפור בה אבל אם הנתבע כפר בה אין שוב כל סיבה להאמין לתובע ולחייב את הנתבע שבועה.

(לפי הסבר רש"י שתולה את חיוב השבועה בכפירה ניתן להבין את דברי הר"ן בשבועות [דף לב: בדפי הר"ן ד"ה ושבועות משמטת את השבועה] שהסביר בתחילת דבריו את ההו"א שהשביעית לא תשמט את השבועה בכך שהיא נובעת מהכפירה בממון).

יוצא שיש חמש שיטות בהסבר שבועת מודה במקצת.

- (א) גזירת הכתוב: תוס' ב"מ ג. ד"ה מפני מה אמרה תורה.
- (ב) חיוב שבא להסיר את החשד'מן הנתבע (יתכן ולכך כיון תוס' ב"מ ד. ד"ה הצד השווה "דכשמודה במקצת ... נראה דמשקר ולכך יש שבועה").
- (ג) חיוב לפצות את התובע.
- (ד) חיוב על ב"ד לברר את הטענה עד סופה.
- (ה) חיוב כתוצאה מכפירה בתביעת התובע. - רש"י בב"ק שם.

לפי כל השיטות יש לדון מהו המרכיב בדין ודברים הממוני המחייב את הנתבע שבועה. (לפי תוס' ב"מ ג. אין לנו כל ידיעה על כך).

לפי ההסבר השני שלוב של הודאה וכפירה בטענה הוא היוצר חשד מחייב שבועה. לפי ההסברים השלישי והרביעי המצב של יחסים ממוניים בלתי מבוררים מחייב שבועה.

לפי ההסבר החמישי הכפירה היא המחייבת שבועה.

בהתאם לכל ההסברים האלו אפשר כבר לדון מתי יהול חיוב השבועה. אם נאמר שהחיוב נובע מהשלוש של ההודאה והכפירה הרי לכאורה לא שייך לחייב ממון אא"כ הנתבע הודה בחיוב הממון שאז נוצר החשד (אא"כ נאמר שנוצר מסיבה אחרת, וע' לקמן) וכן כתב המאירי ב"מ ג' ד"ה כבר ידעת "כפר הכל ובאו עדים והעידו על מקצתו משלם מה שהעידו ונשבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהודאת עדים ואעפ"י שהטעם הנזכר בשבועת מודה במקצת אין לו מקום אלא למדה מפי עצמו כמו שיתבאר מדברי רבה שאמר מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע כמו שבארנוהו בפרק הגזול מכל-מקום אחר שנאמר הדין בהודאת עצמו נחובהו כן בהעדאת עדים מק"ו" אלא מדברי המאירי "נחובהו כן בהעדאת עדים מק"ו" אינם ברורים. גם הרשב"א למד שחיוב השבועה שייך רק בהודאה, ובנוסף על כך במקום שהעדים העידו שלוח והוא כופר ואומר לא לוייתי - ר' חייא קמיתא. אולם לא בשאר המקרים שאין הודאה. את החיוב לשלם במקרה של ר' חייא קמיתא מסביר הרשב"א ע"פ הכלל "כל האומר לא לוייתי כאומר לא פרעתי דמי." הרשב"א למד כנראה שטענת הנתבע לא לוייתי במקום שהעדים מעידים שלוח כמוה כהודאה שלוח ועדין לא פרע (דברי הרשב"א הובאו בב"י סימן ע"ה). לעומת זאת אם נסביר כהסברים השלישי והרביעי כאן ניתן להרחיב את חיוב השבועה לכל המקומות בהם הנתבע מתחייב במקצת. ואלה הם:

1. עדים מעידים שלוח מקצת והנתבע טוען שלא לוח. (הסבר הרשב"א בדברי ר' חייא)
2. עדים מעידים שחייב מקצת: (הסבר הרמב"ם בדברי ר' חייא הל' טונ"ט פ"ד ה"ו)
3. מחייב לשלם המקצת בגלל מתוך שאינו יכול להשבע (מוכא ברמב"ם הל' גזילה ואכידה פ"ד הט"ז)

4. מחוייב לשלם המקצת מחמת שבועת התובע (חמישים הלואה וחמישים חבלה והתובע נשבע על דמי החבלה ונוטל) מובא בר"ן בשבועות דף כד: בדפי הר"ן, מחלוקת בין הרמב"ן לר"ן

5. מחוייב לשלם מקצת עקב טענת שמא: איני יודע אם פרעתיק (מובא בר"ן באותו מקום בשם הרמב"ן)

אלא שהראשונים לא הרחיבו את חיוב השבועה עד כדי-כך. הרמב"ם למשל פסק בפ"ד מהלכות גזילה ואבידה הט"ז "אמר החוטף עשרים חטפתי ושלי הם והנגזל אומר מאה חטף, הואיל ואין העד יודע מנינן הרי משלם העשרים שהודה בהן שחטפן. ונשבע שבועת התורה על השאר שהרי נתחייב במקצת. ודעתי נוטה בזה שישבע היסת שהרי לא הודה כלום, אלא אמר שלי חטפתי". ואלו בהלכות טוען ונטען פרק ד' הלכה י' פסק: "מנה לי בידך אין לך בידי כלום והעדים מעידים עליו. שעדין יש אצלו חמישים פסקו כל הגאונים הלכה שישלם חמישים וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים." יתכן לומר שהרמב"ם למד שחיוב השבועה אכן נובע מההודאה והינו חשד כלפי הנתבע. אלא שגם במקום שיש חיוב ברור על מקצת התביעה הנתבע כופר בכל כנגד העדים, אנו מעוררים חשד כלפיו אפילו במקצת שאין לתובע כל ראיה עליו. אפשרות אחרת היא שהרמב"ם למד שחיוב השבועה אכן נובע מחיוב הממוז, אלא שהחיוב לפצות את התובע חל רק במקרה ואכן התביעה התמלאה במקצתה כתוצאה מחיוב גמור, כנגוד למקומות שהחיוב במקצת נובע מאלוצים דיניים (טענת שמא, מתוך שאינו יכול להישבע) במקום שחיוב התשלום אינו ברור אין מקום לפצות את התובע על השאר.

לפי ההסבר של רש"י נצטרך לומר שחיוב השבועה חל בכל מקום שיש כפירת ממוז. וגם אין חזקה של אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח שתפטור אותו משבועה. דבר זה שייך כמעט בכל המקומות שיש חיוב תשלום על מקצת התביעה פרט למקרה שהנתבע כופר בכל והתובע זוכה במקצת בגלל שבועה (חמישים של הלואה וחמישים של חבלה), ויתכן גם אם הנתבע טוען שמא אם נאמר שטענת שמא היא העזה. במקום שהעדים מעידים שהנתבע חייב במקצת, אע"פ שהוא כפך בכל, אין לו כבר חזקה מפני שהעדים הכחישוהו וממילא הוא מתחייב שבועה. לפי כל ההסברים שאמרנו אין מקום להבין את ההלכה המובאת ברמב"ם פ"ג מהלכות טוען ונטען הי"ד "מנה לי אצלך הלואה, לא היו הדברים מעולם ולא לויתי ממך, אבל חמישים דינרים יש לך בידי פקדון או משום נזק וכיוצא בזה הורו רבותי שזה מודה במקצת וישבע. שהרי טענו שהוא חייב לו מאה והודה לו שהוא חייב לו חמישים ומה נתחייב לו משום הלואה או משום נזק ולזה דעתי נוטה". שהרי במקרה זה אין הנתבע מודה כלל לתביעת התובע, וא"כ אין מקום לחיבו על סמך הודאתו, אין גם מקום לפצות את התובע שהרי תביעתו נדחתה לחלוטין, ומאותה סיבה אין גם חובה על בי"ד לסיים את התביעה - שהרי היא הוכחה לגמרי. גם הסברו של רש"י לא יכול להוות סיבה לחיוב שבועה שהרי הנתבע בכפירתו העיז פניו בפני בע"ח וא"כ יש לפטור אותו מחיוב שבועה.

כדי להסביר את דברי הרמב"ם יש לבדוק את הנחותינו היסודיות. ההנחה הפשוטה אומרת ששבועת מודה במקצת נגרמת כתוצאה מהיחס הקיים בין התביעה להודאה. יחס המתבטא בכך שאנו רואים את הודאת הנתבע כהודאה בחלק מהתביעה. כך שקימת הסכמה בין התובע לבין הנתבע על הארוע הממוזי, הלואה, אלא שקיים וכוח ביניהם על גובה ההלואה.

הנחה זו יש לבדוק לאור כמה מקרים:

(א) אדם תובע הלואה מסוימת, הנתבע כופר בהלואה אך מודה במקצת בהלואה אחרת, (התובע והנתבע חלוקים במועד ההלואה).

(ב) אדם תובע חוב של הלואה, הנתבע כופר בהלואה אך מודה במקצת כתוצאה מחוב אחר של פקדון (התובע והנתבע חלוקים בסיבת החיוב). (המקרה שהבאנו בשם הרמב"ם)

(ג) אדם תובע חוב מסוים - חיטין, הנתבע כופר בחיטין אך מודה במקצת בחוב אחר - שעורין, (התובע והנתבע חלוקים בנושא החיוב).

אם במקרה הפשוט שהנתבע מודה לתובע על הארוע וחלוק עמו על סכום החוב, המסגרת המשותפת היא התביעה, הרי במקרים שהצגנו המסגרת המשותפת היא החוב.

במקרה הראשון ניתן לומר שנחייב את הנתבע שבועה למרות שהנתבע מודה בהלואה אחרת, משום שבי"ד חוששים שאין הנתבע או התובע זוכרים את פרטי הארוע ולכן הם מיחסים את ההודאה לתביעה ומחייבים את הנתבע שבועה. ניתן גם לומר שאיה"נ לא נחייב את הנתבע שבועה. במקרה השני נחלקו הראשונים: הרמב"ם שצטטנו (פ"ג מטוב"ט הי"ד) מחייב שבועה ואלו הראב"ד משיג שם על הרמב"ם וכתב: "... שהלואה ופקדון שתי טענות הן ... וה"ה שאין בזה מקצת הודאה". גם כאן יתכן לומר שסיבת חיוב השבועה היא טכנית כפי שהסברנו במקרה הראשון. אבל נראה שהרמב"ם למד שכדי לחייב שבועה אין צורך כלל שההודאה תהיה הודאה בארוע-התביעה, מספיק שתהא הודאה במקצת החוב. עצם העובדה שיש מחלוקת בין בעלי-הדינין על גובה החובות הממוניים ביניהם מספיקה כדי לחייב את הנתבע שבועה. הרמב"ם למד ששבועת מודה במקצת באה לברר את מכלול היחסים הממוניים הקיימים בין בעלי-הדינין. לכאורה דברי הרמב"ם תמוהים מנין שואב בי"ד את סמכותו להתערב ולהטיל שבועה במקום שתביעת התובע נדחתה, ועל הודאת הנתבע אין תביעה כלל. לכאורה תפקיד בי"ד מצטמצם לנסות ולברר תביעות ממוניות כשקיים וכוח בין בעלי-הדינין ולא מעבר לכך.

לאור כל מה שנאמר נראה שהרמב"ם למד שגם במקום שיש מצב של סכסוך ממוני אפשרי חיבה התורה שבועת מודה במקצת, כדי לא להגיע למצב של וכוחים נוספים בין בעלי הדינין חיבה התורה כבר עכשיו את הנתבע שבועה. (**)

לפי מה שאמרנו יוצא שהמסגרת של הודאה במקצת קימת בשתי רמות, הסכמה

** הרמב"ם הבין שתפקידה של ההלכה הוא הרבה מעבר לתפקיד המשפטי לברר את הסכסוכים הקיימים. ההלכה לא משאירה מצב שבו ישנה אפשרות שממונו של אדם נמצא בידי חבירו ללא טיפול, אפשרות כזו קימת במקרה שיש הסכמה על החיוב הממוני אפילו אם בעלי-הדינים חלוקים על סיבת החיוב. יתכן והבנה זו קשורה להשקפת עולם של היהדות. בנגוד למערכות משפט אחרות שבהם תפקיד המערכת מצטמצם בכך שהוא מאפשר אורח חיים סדיר והוגן בחברה, אבל אין הוא מתערב בחייו של האדם ובחובותיו המוסריים. מערכת משפטית הנובעת ממקור דתי, ההלכה השואפת להדריך ולהביא את האדם לחיים של שלמות, אינה רואה הבדל בין החובות המוסריים לבין מערכת החוקים המשפטיים, מלבד העובדה הפשוטה שההלכה רשאית לתבוע מאדם ציות והקפדה על חובותיו המוסריים, רואה לעצמה ההלכה זכות וחובה לכפות על האדם קיום חובות מוסריים.

על הארוע-התביעה, ומעבר לזה הסכמה על החוב. לפי זה אפשר אולי להבין את שיטת רבן גמליאל (ב"ק מ:): הסובר שטענו חיטין והודה לו בשעורין-חיב (בין אם נסבור שהוא מתחיב בתשלום השעורין ובין אם לאו). רבן גמליאל סובר שאפילו במקום שהודאה לא גרמה כלל לחיוב ממוני, אבל יש הסכמה לעצם היחסים הממוניים יש מקום לחיב שבועה. ושוב אפשר להבין זאת על רקע מחויבותה של ההלכה לבדוק את מערכת היחסים בין בעלי-הדינין בכל מקום שקימת אפשרות של חשש גזל.